

УДК 331.5(477)

Кваша О.С.
викладач кафедри міжнародних економічних відносин
та економіки
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

LABOUR MARKET IN UKRAINE: ANALYSIS OF THE MODERN STATE AND PROSPECT OF DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

У статті за матеріалами державної статистичної звітності України розглянуто загальну ситуацію, що склалася на ринку праці України за останні роки; досліджено основні показники, що характерні для ринку праці – зайнятості та безробіття, проаналізовано причини безробіття та зменшення зайнятості населення; розглянуто проблеми трудової міграції; надано рекомендації щодо вдосконалення системи оплати праці. Запропоновані заходи щодо реформування ринку праці.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття, оплата праці, міграція робочої сили, реформування.

АННОТАЦИЯ

В статье за материалами государственной статистической отчетности Украины рассмотрена общая ситуация, которая сложилась на рынке труда Украины за последние годы; исследованы основные показатели, что характерные для рынка труда – занятости и безработицы, проанализированы причины безработицы и уменьшения занятости населения; рассмотрены проблемы трудовой миграции; представлены рекомендации относительно совершенствования системы оплаты труда. Даны рекомендации относительно реформирования рынка труда.

Ключевые слова: рынок труда, занятость, безработица, оплата труда, миграция рабочей силы, реформирование.

ANNOTATION

In the article after materials of the state statistical accounting of Ukraine a general situation that was folded at the market of labour of Ukraine in the last few years is considered; basic indexes are investigational, that characteristic for a market labours – employment and unemployment, reasons of unemployment and reduction to employment of population are analysed; the problems of labour migration are considered; recommendations are given in relation to perfection of the system of remuneration of labour. The offered measures are in relation to reformation of labour market.

Keywords: labour market, employment, unemployment, remuneration of labour, migration of labour force, reformation.

Постановка проблеми. Ринок праці є найбільш складним елементом ринкової економіки, в процесі функціонування якого переплітаються інтереси робітника та роботодавця щодо визначення ціни праці та умов функціонування, а також відображаються практично всі соціально – економічні процеси, що відбуваються в державі.

Сучасну ситуацію на ринку праці вчені та дослідники вважають кризовою і такою, що продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розширення вимушеної праці, розшарування населення на соціально-вразливі групи, неузгодженість із ринком освітніх послуг, і, відпо-

відно, зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності [1, с. 109].

Саме тому, особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення, створення ринку робочої сили, запобігання масового безробіття та міграції і потребують постійного аналізу та моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку праці України, його регулювання та реформування, аспекти зайнятості населення, безробіття є об'єктом наукових досліджень вітчизняних вчених, зокрема В. Близнюк, В. Петюха, І. Бондар, Е. Лібанової, І. Дехтярьової, А. Колота, М. Войнаренко, Д. Богині, І. Петрової, М. Ведернікова, О. Піщуліної та ін. Разом з тим, потребує додаткового дослідження ринок праці в Україні за умов загальної економічної ситуації, анексії частини території країни та ведення військових дій в Донецькій та Луганській областях, що саме погіршує стан функціонування ринку праці в країні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для вирішення проблем сучасного стану ринку праці необхідна розробка нових стратегічних напрямків розвитку ринку праці України.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного ринку праці України за показниками зайнятості населення, рівня безробіття, оплати праці та трудової міграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стан ринку праці та процеси у сфері зайнятості населення належать до соціально-економічних параметрів, що визначальним чином впливають на суспільний розвиток і конкурентоспроможність національної економіки. З однієї сторони, ринок праці – елемент економічної системи, від якого залежить вектор і темпи макроекономічної динаміки, а з іншої – він опосередковує вплив макроекономічної політики та макроекономічного розвитку на добробут населення та стан багатьох соціальних процесів [2, с. 31].

Основними категоріями, що характеризують ефективність функціонування ринку праці є: економічно активне населення; економічно неактивне населення; безробітні та зайняті. Фахівці МОП, Державної служби України до

економічно-активного населення відносять населення обох статей віком від 15 до 70 років включно, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці. Тобто, в структуру економічно-активного населення включено дві категорії – «зайнятих» та «безробітних» осіб. З метою визначення стану сучасного ринку праці України проаналізуємо статистичні дані Державної служби статистики України.

Одним з найважливіших показників, які характеризують стан ринку праці України є зайнятість населення. Наведемо дані про зайнятість населення України у табл. 1.

Наведені дані свідчать, що характерною особливістю національного ринку праці за період з 2010 по 2017 роки є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років відповідно з 20 894,1 тис. осіб до 17 854,4 тис. осіб. Особливо глибоке падіння рівня економічної активності спостерігалось у 2014 в порівнянні з 2013 роком – з 64,9% до 62,4%. Якщо розглядати зайняте населення серед населення працездатного віку, то тут спостерігається наступна ситуація: протягом досліджуваного періоду найвищий показник зайнятості – 17 889,4 тис. осіб у 2013 році, далі в динаміці по роках найнижчий стан показника у 2015 році – 15 442,0 тис. осіб. і спостерігається скорочення кількості зайнятого населення. Починаючи з 2014 по 2017 рік складна політична та економічна ситуація в Україні спричинила значний спад кількості зайнятого населення, більш ніж на 1 692,2 тис. осіб. У відсотковому відношенні на кінець 2017 року зайняте населення працездатного віку становить 64,5 %, що практично демонструє найнижчий рівень зайнятості за останні 7 років.

Оскільки зайнятість населення в Україні постійно знижується, варто прослідкувати тенденцію щодо сфер зайнятості трудових ресурсів. Зайнятість населення в окремих галузях

економіки визначається у відсотках від економічно активного населення, яке представлено часткою працездатного населення, безпосередньо зайнятого в суспільному виробництві. У таблиці 2 наведена чисельність зайнятого населення в Україні за видами економічної діяльності у 2012-2016 роках. Аналіз даних наглядно підтверджує негативну тенденцію падіння показників зайнятого населення за видами економічної діяльності.

Слід зазначити, що у 2013 році спостерігалось підвищення зайнятості по всіх галузях з подальшим стрімким спадом у 2014 році. При цьому, найбільша кількість зайнятого населення спостерігається у сфері оптової та роздрібної торгівлі, сільському господарстві та промисловості, хоча в кожній з них спостерігається спад за останній рік. Найнижчі показники зайнятості у сфері мистецтва, спорту, відпочинку та інформації та у сфері фінансової діяльності.

Важливим показником, який визначає стан ринку праці та ефективність його функціонування з позиції держави є рівень безробіття, який в Україні становить на кінець 2017 року 9,4%. Варто зазначити, що це досить висока позначка, хоча нижча в порівнянні з показниками деяких країн Європейського Союзу на кінець 2017 року (Іспанія – 16,%, Італія – 10, Хорватія – 9,5). Але слід зауважити, що за даними Євростату рівень безробіття в Євросоюзі складає на цей період 7,3%.

Статистику безробітного населення (за методологією МОП) та рівень безробіття в Україні (за методологією МОП) за період з 2010 р. по 2017 р. представлено на рис. 1.

Отже, рис. 1. ілюструє, що найменша кількість безробітного населення (за методологією МОП) у віці 15–70 років була у 2013 році – 1510,4 тис. осіб, що становило 7,3%, а найбільша величина чисельності безробітних – 1847,6 тис. осіб припала на

Таблиця 1

Показники економічно активного населення України

	Економічно активне населення				У тому числі, зайняте населення			
	у віці 15-70 років		працездатного віку		у віці 15-70 років		працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи
2010	20 894,1	63,6	19 164,0	71,9	19 180,2	58,4	17 451,5	65,5
2011	20 893,0	64,2	19 181,7	72,6	19 231,1	59,1	17 520,8	66,3
2012	20 851,2	64,5	19 317,8	72,9	19 261,4	59,6	17 728,6	69,9
2013	20 824,6	64,9	19 399,7	72,9	19 314,2	60,2	17 889,4	67,3
2014	19 920,9	62,4	19 035,2	71,4	18 073,3	56,6	17 188,1	64,5
2015	18 097,9	62,4	17 396,0	71,5	16 443,2	56,7	15 442,0	64,7
2016	17 955,1	62,2	17 303,6	71,1	16 276,9	56,3	15 626,1	64,2
2017	17 854,4	62,0	17 193,2	71,5	16 156,4	56,1	15 495,9	64,5

Дані за 2010–2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, за 2015–2017 рік – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело [3]

2014 рік і збільшилась на 337,6 тис. осіб. У 2016 р. чисельність безробітних знизилась в порівнянні з періодом 2014 року зменшилась на 169,4 тис. осіб і становила – 1678,2 тис. осіб. Але, у II півріччі 2017 року чисельність безробітних зростає в порівнянні з відповідним періодом 2016 року на 14,7 тис. осіб і досягла позначки 1676,9 тис. осіб, що складає 8,8%.

Аналіз наведених даних демонструє постійне збільшення чисельності безробітних в Україні, що обумовлено низкою причин.

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) віком 15–70 років у цілому по Україні у 2017 р. збільшився в порівнянні з 2014 р. на 0,1% і становить 9,4% економічно активного населення зазначеного віку.

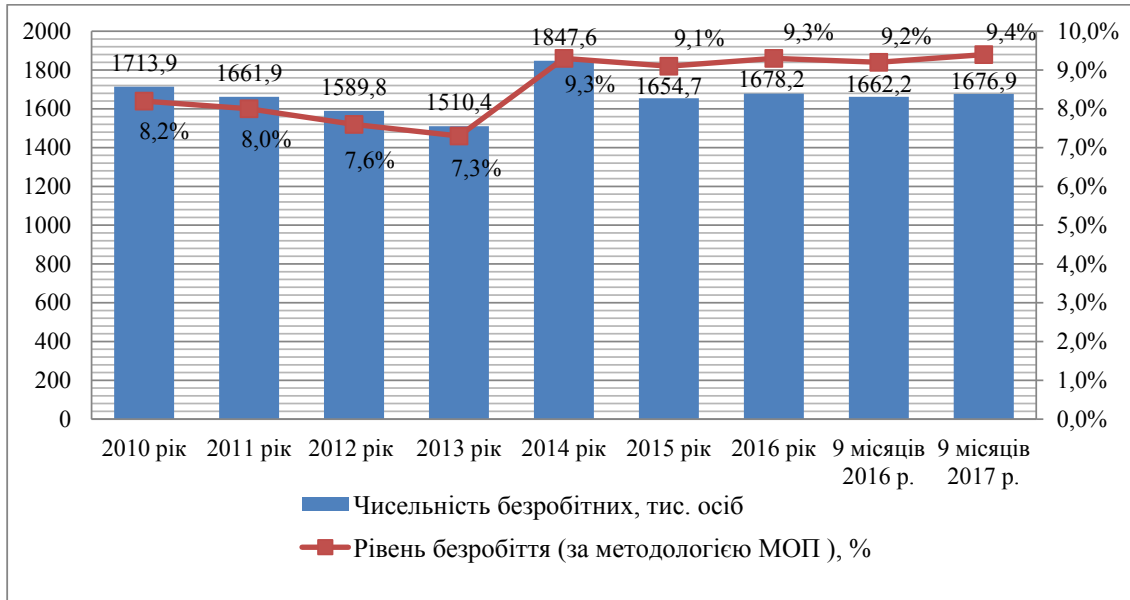

Рис. 1. Безробітне населення та рівень безробіття (за методологією МОП)

Джерело [3]

Таблиця 2

Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012-2016 рр.

Показник (тис. осіб)	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Усього зайнято	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2	16276,9
Сільське, лісове та рибне господарство	3308,5	3389,0	3091,4	2870,6	2866,5
Промисловість	3236,7	3170,0	2898,2	2573,9	2494,8
Будівництво	836,4	841,1	746,4	642,1	644,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4160,2	4269,5	3965,7	3510,7	3516,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1150,9	1163,	61113,4	998,0	997,2
Тимчасове розміщення й організація харчування	326,7	328,9	309,1	277,3	276,7
Інформація та телекомунікації	297,9	299,9	284,8	272,9	275,2
Фінансова та страхова діяльність	315,8	306,2	286,8	243,6	225,6
Операції з нерухомим майном	322,2	314,3	286,1	268,3	255,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	504,1	493,6	456,0	422,9	428,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	343,9	343,3	334,3	298,6	304,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1003,6	692,3	959,5	974,5	973,1
Освіта	1633,2	1611,2	1587,7	1496,5	1441,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1181,4	1171,8	1150,5	1040,7	1030,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	225,6	226,5	221,2	207,9	201,6
Інші види економічної діяльності	414,3	423,0	382,2	344,7	345,8

Дані за 2012–2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, за 2015–2016 рік – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Джерело [3]

Якщо розглядати регіональний аспект, то як свідчать дані Державної служби статистики, найвищі показники безробіття зафіксовано у Донецькій (14,6%) та Луганській областях (16,9%). Вище середнього безробіття сягнуло також у Волинській, Закарпатській, Полтавській, Миколаївській, Кіровоградській, Сумській областях. У 2017 році порівняно з 2016 роком ситуація найстримкіше покращилася в Хмельницькій області: за рік кількість безробітних знизилася на 23,9%. На другому місці – Київ, де безробіття впало на 20,5%, на третьому – Житомирська область (показник знизився на 18,6%). Негативна динаміка зафіксована в шести областях України: в Миколаївській області рівень безробіття зріс на 5,9%, в Луганській – на 2,5%, в Сумській – на 1,3%, в Кіровоградській – на 1,2%, в Полтавській – на 0,5%, в Херсонській – на 0,2%.

При аналізі безробіття населення важливо відзначити причини безробіття. Ми вважаємо, що основними причинами безробіття є:

- низький рівень заробітної плати, яку пропонують роботодавці;
- політичні та економічні події, що відбуваються в країні;
- невідповідність системи підготовки фахівців потребам ринку праці;
- нераціональна структура галузевої зайнятості, істотне перевищення пропозиції робочої сили над попитом;
- незадоволеність умовами праці;
- обмежені можливості кар'єрного зростання, відсутність перспектив і можливостей поліпшення кваліфікації [4, с. 118].

Структуру безробітного населення України за причинами незайнятості у 2017 році представлено на рис. 1.

Проаналізувавши структуру безробітного населення за даними рис. 2, можна відмітити, що у 2017 році в Україні, найбільшу питому вагу серед причин незайнятості займали звільнені за власним бажанням (33,5%) та звільнені з економічних причин (23,9%) загальної кількості безробітних. Наступними причинами незайнятості є неможливість працевлаштування після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів та звільнені за станом здоров'я і через оформлення пенсії (13,1% та 1,8%) відповідно. Найменшу питому вагу серед причин незайнятості займали демобілізовані з військової строкової служби (0,7% безробітних).

Проведений аналіз статистичних даних показників рівня зайнятості та безробіття за досліджуваний період дає підстави стверджувати, що спадна динаміка зазначених показників є погіршенням економічної та політичної ситуації в країні, ліквідацією багатьох підприємств, масового скорочення персоналу, що негативно впливає на функціонування ринку праці.

Одним з основних показників, що виділяють для характеристики ринку праці є динаміка середньомісячної заробітної плати, яка наведена в таблиці 3.

Аналізуючи дані таблиці 3, можна побачити, що показник середньомісячної заробітної плати в номінальному виразі має тенденцію за досліджуваний період до збільшення. Найменше значення було у 2010 році – 2250 грн., а найбільше – у 2017 році. Найбільше зростання відбулося у 2017 році щодо попереднього року – 1 921 грн., але у зв'язку з тим, що паралельно зросла й інфляція, населення не відчувало покращення рівня життя. Номінальний вимір заробітної плати не відбиває її реального розміру.

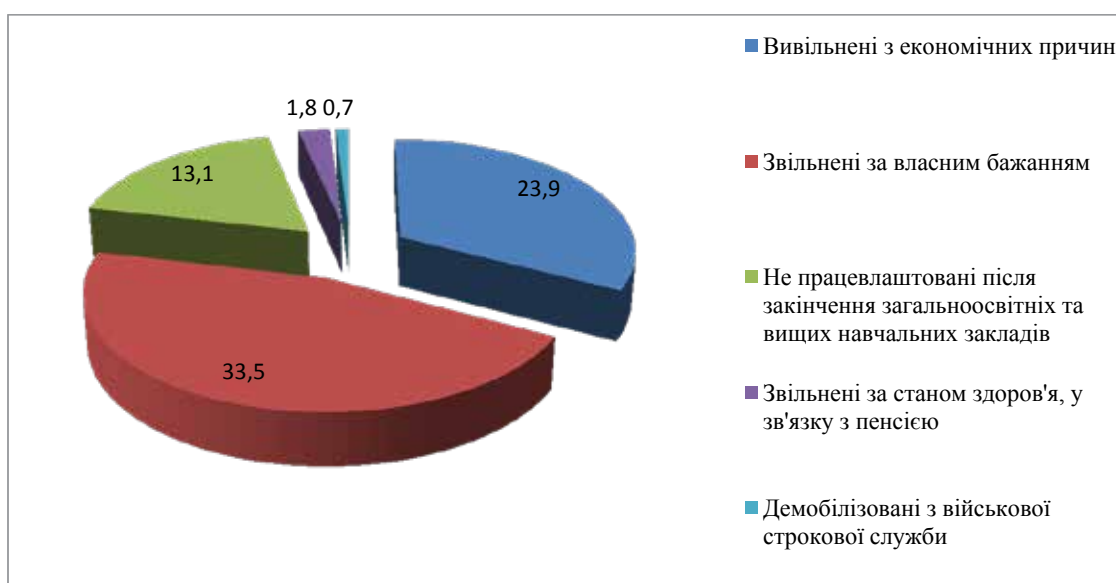

Рис. 2. Структура безробітного населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості за 9 місяців 2017 року

У досліджуваному періоді відбувалося нерівномірні щорічні зміни реальної заробітної плати.

Так у 2014 році порівняно з 2013 роком реальна заробітна плата знизилась на 6,5%, а у 2015 році порівняно з 2014 роком – на 20,2%, що пов'язано з воєнними діями в країні та нестабільною політичною і економічною ситуацією в Україні і як наслідок, зниження рівня життя населення країни в цілому та зниження купівельної спроможності громадян [5, с. 70].

Дані Державної служби статистики свідчать, що у 2017 році найвищі доходи отримують працівники в галузі авіаційного транспорту та ІТ-технологій – середньомісячна зарплата становить понад 33332 тис. грн., фінансової та страхової сфери – 14889 тис. грн., найнижчі – поштова та кур'єрська діяльність – 4487 та працівники галузі охорони здоров'я та соціальної допомоги – 6163 тис. грн. В загальному, середній рівень зарплат у 2017 році зафіксований на рівні 7104 тис. грн.

Наявність диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією є фактором, що обмежує як можливості працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках [6, с. 543].

Аналіз статистичних даних попиту та пропозиції робочої сили в Україні за досліджуваний період дає підстави стверджувати про його значну невідповідність. Так, за період з 2011-2015 рр. можна спостерігати невтішну тенденцію до зростання навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць – з 84 до 189 осіб. А вже на кінець 2016 року навантаження зменшилось до 108 осіб відповідно до 2015 року і на жовтень 2017 року складає 39 осіб на 10 вільних робочих місць.

Сучасний ринок праці України характеризується професійно-кваліфікаційним дисбалансом робочої сили та неоднорідністю кон'юнктури.

Зокрема, як повідомляє ДСЗУ за видами економічної діяльності у 2017 році кожна п'ята вакансія пропонується на підприємствах

та установах переробної та добувної промисловості, у торгівлі та ремонту автотранспорту (15%), у державному управлінні й обороні, соціальному страхуванні (12%), у освіті або на транспорті (9%), у охороні здоров'я або у сільському господарстві (5%).

За професійними групами найбільший попит роботодавців спостерігається на кваліфікованих робітників з інструментом (19%), на професіоналів та на робітників з обслуговування, експлуатації устаткування (16%), а також на працівників сфери торгівлі та послуг (14%). Якщо розглядати конкретні професії – це водії, швачки, слюсарі, агрономи, трактористи та робітники з обслуговування сільськогосподарського виробництва. залишається високим попит на професіоналів та фахівців з досвідом роботи – лікарів, фармацевтів, інженерів різних галузей, а також ІТ – фахівців [7, с. 8]. Отже, можна зробити висновок, що вітчизняний ринок праці функціонує відповідно до циклів ділової активності в нашій країні. На сучасному етапі, коли національна економіка зростає, активізувався і попит на робочу силу. При цьому відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих робітників.

А оскільки вітчизняний ринок за таку робочу силу конкурує з європейським ринком, де аналогічні посади оплачуються значно вище, то проблема нестачі кваліфікованої робочої сили та її відтік може суттєво загостритись вже в найближчі роки. Крім того, це призводить до виснаження робочої сили, особливо з огляду на старіння і скорочення кількості населення України.

Масштабні дослідження зовнішньої трудової міграції українців за міжнародною методологією та за участю міжнародних організацій тричі проводив Державний комітет статистики України: у 2005-2008 роках, у 2010-2012 роках та у 2015-2017 роках.

Останній звіт відомство опублікувало наприкінці грудня 2017 року. Його дані свідчать, що

Таблиця 3

Середньомісячна заробітна плата у 2010-2017 роках

Рік	Середньомісячна заробітна плата*		
	номінальна		реальна
	тис. гривень	у % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб**	у % до попереднього року
2010	2 250	244,0	110,2
2011	2 648	263,7	108,7
2012	3 041	268,2	114,4
2013	3 282	269,5	108,2
2014	3 480	285,7	93,5
2015	4 195	304,6	79,8
2016	5 183	323,9	109,0
2017	7 104	403,2	119,1

* Дані наведено по підприємствах, установах, організаціях та їхніх відокремлених підрозділів із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

** Показник розраховано до розміру прожиткового мінімуму, що діяв у грудні відповідного року.

Джерело [3]

упродовж 2015-2017 років за кордоном з метою заробітку перебувало 1,3 млн українських громадян – всього на 100 тис більше, ніж у 2010-2012 роках. Найбільш привабливими для трудових мігрантів з України є країни Європейського Союзу: Польща, Італія, Чехія, Іспанія, Угорщина, Німеччина, Португалія. Треба зазначити, що українські трудові мігранти мають найвищий відсоток освіченості (37%) серед мігрантів, які мають завершену вищу освіту.

Як відзначають аналітики, велика кількість освічених та талановитих людей (інженери, лікарі, фахівці з інформаційних технологій), які працюють за кордоном, сприяють певному рівню «витоку мізків». Але під час міграції переважно відбувається декваліфікація, коли трудовий мігрант виконує низько кваліфіковану роботу.

Українські трудові мігранти переважно зайняті в таких секторах економіки: будівництво – 46%, домашній догляд – 18%, оптова і роздрібна торгівля – 9%, сільське господарство – 11%, промисловість – 4%, діяльність готелів і ресторанів – 4%, діяльність транспорту і зв'язку – 4%, інші види економічної діяльності – 4%.

Взагалі, цілий ряд країн Європейського Союзу, особливо сусідніх, вочевидь розглядають Україну як джерело дешевої робочої сили для розвитку своєї економіки.

Ще однією очевидною проблемою для ринку праці України є відтік молоді. Так, варто відзначити стрімке збільшення міграції серед студентів. Навчальна міграція набула свого розвитку за рахунок можливості навчання з подальшим працевлаштуванням за кордоном [8, с. 2]. Збереження цієї вкрай несприятливої економіко-демографічної тенденції розвитку вітчизняного ринку праці призведе до прискореного старіння економічно активного населення та подальшої необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Подальший розвиток цього процесу обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки та консервуватиме її напівсировину спеціалізацію [7, с. 11].

Висновки. Проведений аналіз функціонування національного ринку праці за останні роки дає підстави стверджувати про його неефективність, а саме: зменшення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення, збільшення рівня безробіття, наявність диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, зменшення навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце, що пояснюється високими темпами трудової міграції, зниження реальної заробітної плати.

Саме окреслені проблеми вимагають сформулювати пріоритетні напрямки реформування ринку праці. До них ми можемо віднести:

- вдосконалення системи оплати праці з метою відродження основних функцій заробітної плати;
- збільшення попиту на робочу силу як з боку приватного так і з боку державного сектору економіки;
- удосконалення нормативно-правового регулювання;
- спрямування державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу;
- створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, що дасть можливість на відкриття додаткових робочих місць;
- удосконалення механізму державної підтримки ринку праці за рахунок надання субсидій на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів;
- розробити активну державну соціально-економічну політику, направлену на залучення молоді та випускників вищих навчальних закладів;
- удосконалення податкового законодавства у напрямку розвитку підприємництва.

Запропонований нами перелік напрямків реформування ринку праці не є вичерпним і окреслює певну частину проблемних питань та потребує подальшого опрацювання.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, напрями подальших досліджень будуть спрямовані на те, щоб поглиблено проаналізувати ринок праці країн Європейського Союзу і країн, які межують з Україною.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Юрчик І. Б. Взаємозв'язок ефективності ринку праці та його інституційного забезпечення / І. Б. Юрчик // Науковий Вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – 2016. – Вип. 17. – Ч. 4. – С. 109.
2. Федунчик Л.Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення /Л.Г. Федунчик // Ринок праці та зайнятість населення. – 2016. – № 2. – С. 31.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Буряк П.Ю. Економіка праці й соціально-економічні відносини / П.Ю. Буряк.– К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 440 с.
5. Статистичне дослідження заробітної плати в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
6. Марчук О.Г. Статистичне дослідження ринку праці в Україні/ О.Г. Марчук, А.В. Вороніна//Економічні науки. – 2017. – № 9 (49). – С. 541.
7. Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr21>
8. Всеукраїнська інформаційно-аналітична «Міграція» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayinu-zalishat-milyoni-talanovitih-lyudey-pislya-vidkrittya-kordoniv-ekonomist-518017.html>